

tako dalje. Istina, knjižica pretpostavlja teološki, odnosno bogoslovno, izobražene čitatelje koji će te strane izraze razumjeti. Međutim, i mi teolozi moramo paziti na čistoću materinskog jezika te izbjegavati tragove jezične »kolonijalnosti«. Dakako, bez pretjerivanja! Svakako, trebalo je prevesti na str. 69—101 izraz »Christifidelis« (vjernik, Kristov vjernik, kršćanin...). On se, možda, može ostaviti neprevedenim u jezicima romanskog podrijetla (!), ali ne u drugim jezicima. Ovo je izrečeno samo zato da bismo mi prevodioci tekstova raznih bogoslovnih znanosti više pazili na izvornosti i na čistoću svoga jezika. Upravo to i znači *prevoditi* misao iz jednog na drugi jezik: izraze i riječi jednog jezika zamijeniti izrazima i riječima drugog jezika.

Adalbert Rebić

Klaus BERGER, *Formgeschichte des Neuen Testaments*, Quelle und Meyer, Heidelberg, 1984, 400 stranica.

Već je prošlo više od 60 godina otkako su objavljena dva izvrsna djela o povijesti književnih oblika Novoga zavjeta (Martin Dibelius 1919. i Rudolf Bultmann 1921). I ova bi knjiga željela stati rame uz rame uz prva djela o *Formgeschichte* (FG). Zamišljena je kao studentski priručnik. Pokušava obraditi FG cijeloga Novoga zavjeta. Donosi bogatu literaturu.

Pišući o FG Novoga zavjeta 60 godina nakon Dibeliusa i Bultmanna, pisac je mogao uočiti mnoge novosti koje su odonda otkrivene na području novozavjetne egzegetike znanosti. Pisac se ne bavi u prvom redu pretknjiževnom predajom, nego radije pokušava srediti postojeće jedinice u novozavjetnom tekstu. Za razliku od Dibeliusa i Bultmanna, proširuje tzv. »Sitz im Leben« imajući u vidu tipične situacije u povijesti ranog kršćanstva. Povijest književnih oblika (njem. *Formgeschichte*) shvaća kao »književnu povijest pojedinih književnih vrsta«. Tekstualne oblike prema tome dijeli pod retoričkim vidom na: 1. symbuleutičke (to su oni oblici u kojima se opisuje neki čin ili ispuštanje nekog čina); 2. epideiktičke (tekstualni oblici koji opisuju čudenje ili gađenje) i 3. dikaničke (tekstualni oblici koji vode do zauzimanja stava i do strančarenja). Prema ovoj podjeli podijeljen je i glavni dio knjige (25—366 str.).

Pisac je ukazao na izvanredno bogatstvo i različnost književnih oblika koji postoje u No-

vom zavjetu. Za razumijevanje nekog teksta od neobično je velike važnosti odrediti najprije njegovu književnu vrstu. A u ovoj je knjizi gotovo cijeli Novi zavjet razrađen i podijeljen na književne oblike. Tako knjiga postaje velika pomoć tumačima Svetog pisma i studentima. Dakako, s druge strane, takva podjela cijelog NZ na književne vrste nije ni bez mane: teško je naime cijeli NZ podijeliti na književne vrste tako sigurno kako to čini pisac. Ipak, knjiga će obogatiti svakoga koji je bude uzeo u ruke i ozbiljno studirao Novi zavjet. Zapravo, ona bi morala biti pri ruci svakome koji se želi ozbiljno baviti Novim zavjetom.

Adalbert Rebić

Jacques DUPONT, *Etudes sur les evangiles synoptiques*. Presentees par F. Neiryneck, sv. 1—2 (Bibliotheca Ephemeridum Theologicarum Lovaniensium 70), Löven, 1985, XXI—XXIX +1210 stranica.

Djelo predstavlja zbornik radova poznatog egzegete J. Duponta. U djelu su sabrana 53 članka koja je Dupont objavio u vremenskom razdoblju od 30 godina (1954—1985). Budući da je riječ o vrlo plodnom piscu, razumljivo je da su nastala dva sveska zbornika radova. Članci su u zborniku objavljeni reproduktivno, osim onih koji se u zborniku po prvi put objavljuju na francuskom jeziku. Nakon piščevih radova donesena je i novija literatura, a članci su opskrbljeni kritičkim bilješkama. Na kraju knjige su popisi autora i predmeta.

Zbornik je podijeljen temama. U prvom su dijelu (3—212 str.) članci koji govore o povijesnom Isusu: »Jesus annonce la bonne nouvelle aux pauvres« (23—85), »Jesus Messie des pauvres, Messie pauvre« (86—130). To su dva vrlo dobra i važna članka. U nastavku su članci u kojima pisac obrađuje poglavito Markovo evanđelje (215—526), Logienquelle (529—760) te Evanđelje po Mateju (763—950) i po Luki (953—1181). U tom su dijelu osobito važne njegove studije o Isusovim usporodbama.

Djelo ima vrlo veliku važnost: Dupont je mnoge stvari sada premislio i zauzeo nova stajališta. Zato je vrlo korisno čitati kritičke bilješke koje su potpisane pod već prije nekoliko godina objavljene članke. Uostalom, ako znamo koju je ulogu odigrao Dupont u suvremenoj egzegezi Novoga zavjeta, osobito na francuskom jezičnom području, onda nije teško procijeniti korisnost i važnost tog zbornika: na jednom mjestu imamo sve studije pisca

na kojeg smo u mnogim novozavjetnim studijama upućivani. Uopće, takvi su zbornici od izvanredno velike koristi: ne treba se mnogo mučiti i listati po starim časopisima u dalekim knjižnicama, nego u svojoj sobi u istoj knjizi naći sve sabrane članke jednog pisca. U Njemačkoj je takav način objavljivanja članaka pojedinih zaslužnih autora u zbornicima već dugogodišnja praksa.

Djelo će osobito koristiti egzegetama, a neće, dakako, naodmet biti ni studentima teologije.

Adalbert Rebić

Edward SCHILLEBEECKX, *Christliche Identität und kirchliches Amt*, Patmos Verlag, Düsseldorf, 1985, 326 stranica.

Ovo je nova Schillebeeckxova knjiga. Ona predstavlja preradbu knjige »Das kirchliche Amt«, koju je pisac objavio već 1981. godine, a koja je izazvala burnu diskusiju među nekim teolozima, a osobito među nosiocima crkvenog učiteljstva. Ovu novu knjigu napisao je E. Schillebeeckx na temelju različitih kritika koje su bile u povodu prve knjige o službama u Crkvi objavljene u tisku. Zato podnaslov ove knjige glasi: »Plädoyer für den Menschen in der Kirche«, to jest: »Pledoaje za čovjeka u Crkvi«.

U ovoj knjizi pisac polazi sa stajališta da su svi ljudi u Isusu Kristu jednaki. To je temeljna činjenica koja se jasno objavljuje čitatelju novozavjetnih tekstova. Pisac vrlo opširno obrađuje sastav i značajke mesijanske kršćanske zajednice, način obavljanja službe u prvim kršćanskim zajednicama i povijest sakramenta svećeničkog reda, i to imajući u vidu povijest dogme. Samo ovom posljednjem pitanju pisac posvećuje u knjizi oko 200 stranica.

Služba koja je prvotno u prvoj kršćanskoj zajednici postojala kao služenje u okviru mjesnih Crkava, postajala je kroz povijest sve više i više služba, odnosno, još bolje, neki »status«, radi sebe same, premda je teološki posve jasno da se svaka služba daje samo u odnosu na crkvenu zajednicu — to je temeljni problem koji se provlači kroz cijelu knjigu. Schillebeeckx se zalaže na temelju »nizozemskog iskustva« za alternativna rješenja obavljanja crkvenih službi (đakonati i pastoralni asistent, suradnik) kao nove službe koje su neminovno potrebne suvremenoj Crkvi.

Unatoč svim mogućim primjedbama i kritikama ne smijemo previdjeti da se pisac već godinama trudi kako bi unutar Crkve poveo

raspravu o novim shvaćanjima službe i zajednice i potaknuo odgovorne u Crkvi da preimisljaju sadašnje često okamenjene strukture. Bilo bi poželjno da se kritika usmjeri upravo u tom pravcu te da omogući otvaranje puta prema potrebnim promjenama i u odnosu na službe u Crkvi.

Adalbert Rebić

S. Marija od Anđela Sorazu, *Duhovni život*, Symposion, knjiga XXVII (preveo Mihael Cukovečki OFM), Split, 1985.

Ovo je djelo napisala Marija Sorazu, velika žena na području iskustvene mistike, koju priznaju i poštuju i drugi veliki mistici kroz povijest Crkve. U spisima te mističarke susrećemo širinu, visinu i dubinu mističkog razmišljanja koje se može mjeriti s mističkim dostignućima velikih duhovnih vođa kao što su bili sv. Terezija Avilska i sv. Ivan od Križa. Mnogi pisci ističu još uvijek da je Marija Sorazu najzanimljiviji slučaj mističke spisateljice u Španjolskoj u prošlom stoljeću.

»Duhovni život« najpotpunije je njezino djelo. U njemu je pokušala svoje pouke svesti u određeni sustav.

Florencia Sorazu y Aizpurua, u redovništvu s. Marija od Anđela, rodila se 1873. godine. Sa šesnaest je godina obukla redovničko odijelo i posvetila se Gospodinu redovničkim zavjetima. S dvadeset i pet godina izabiru je susedre za poglavaricu samostana. Sveta Stolica nije potvrdila taj izbor zbog toga što Sorazu nije navršila kanonsku dob propisanu za poglavaricu. Poslije su je još dva puta birale, ali bez uspjeha. Tek je 1904. godine Sveta Stolica konačno potvrdila izbor s. Marije od Anđela za poglavaricu samostana. Tu je službu obavljala sve do svoje smrti 1921. godine, kada je imala samo četrdeset i osam godina.

Marija od Anđela nije posjedovala drugog naravnog znanja osim pučkoškolske naobrazbe. Čak nije ni španjolski dobro govorila. Kod kuće je naime govorila baskijski. Spoznaje koje je imala o duhovnom životu stekla je na temelju svojih mističkih veza s Blaženom Djevicom Marijom. Tako je barem ona sama tvrdila.

»Duhovni život« sastavila je 1918. godine po izričitu naređenju duhovnog vođe o. Alfonsa Vege. Godine 1920. ona je sama uništila rukopis. Međutim, sačuvan je onaj prijepis što ga je prije toga poslala o. Nazariju Perezu zajedno s nekim drugim svojim spisima.